

Besøkssenter
rovdyr

Østerdalen

Virksomhetsplan for 2025

Besøkssenter rovdyr Østerdalen er en del av Stor-Elvdal kommune, enhet Samfunn, natur og kultur, med to fulltids, og en deltids ansatte på rovdyrssenteret. Virksomhetsplanen presenterer senterets planlagte hovedaktiviteter for 2025.

Mål for året:

- Side 2: Målgrupper og tema.
- Side 2: Utstillinger og formidlingsarena.
- Side 3: Videreutvikling formidlingstilbud.
- Side 4: Årshjul og formidlingsplan for 2025.
- Side 5: Arrangement: Friluftslivets år!
- Side 6: Driftsform/bemanning.
- Side 7: Samarbeid.
- Side 8: Andre viktige tema.
- Side 9: Økonomi.

Besøkssenter rovdyr Østerdalen er et omreisende besøkssenter. Geografisk sett prioriterer vi rovvil-region 5: Hedmark. Dette omfatter 22 kommuner i Nord-Østerdal, Sør-Østerdal, Hamar-regionen og Kongsvinger-regionen.

Rovdyrskole, Flisa barneskole.

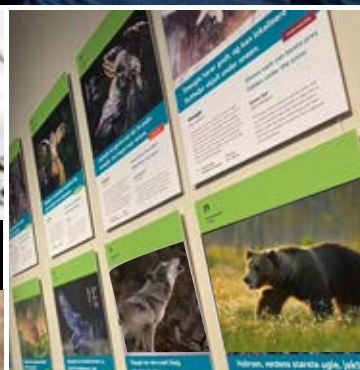
Nye foredrag!
Ulven og verdens ville hunder

Nye base-stasjoner!
Forvaltning av store rovdyr.
(Samme metode, ulik tematikk)

Nye foredrag!
Gaupa, og verdens kattedyr.

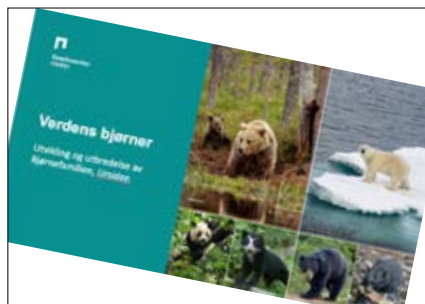

Nye utstillinger!
Rovpattedyr i verden + CITES!

TEMA og målgruppe: Omreisende formidling i Hedmark.

5-trinn: Rovdyrskolen rettet mot mellomtrinnet fokuserer på rovvdyr-biologi. Hvem er de store rovvdyrene brunbjørn, gaupe, ulv og jerv? Vi reiser til skolene og har aktiv uteskole.

9-trinn: I år har vi et internasjonalt fokus på de store rovpattedyr-familie. Vi har foredrag på katte-, bjørne-, og hundefamilien. Vi har også nye base-stasjoner på bl.a norsk rovvilt-forvaltning.

Videregående: I år har vi et prosjekt med Elverum videregående skole over 6 uker hvor vi ser på hva vi kan gjøre for å tilpasse undervisningen til videregående. Nye formidlings-opp- legg skal være klar til 2026.

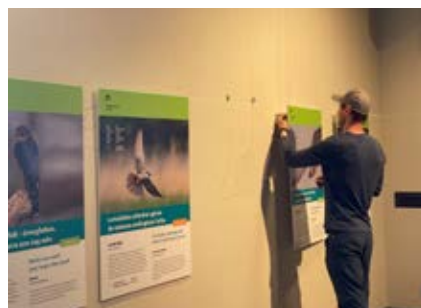
Utstillinger og formidling ved besøkscenteret på Koppang, og utvikling av info-pkt. nord.

Fornytelse i utstillingen: I år lager vi ny veggutstilling på de store rovpattedyr-familie med et internasjonalt fokus, samt ny tema-utstilling på fauna-kriminalitet/CITES. Utstillingslokalet i Besøkscenter Østerdalen brukes både som utstillingslokale og formidlingsarena.

Utendørs formidling: Vår utendørs-arena på Støjordet ved Glomma har nå fått ny tipi med utstilling. **Vi mangler objekter, som kommer i løpet av året.** I september kommer 9-trinn fra Alvdal, Folldal, Rendalen, Åmot og Sor-Elvdal til formidling på fire basestasjoner i skogsområdet.

Info-punkt nord: Når utstillingene på Koppang fornyes flytter vi de gamle til "Info-pkt-nord", som vi utvikler på Tynset. I første omgang på kulturhuset på Tynset, mens vi klargjør fast utstillingsareal ved Tynset Naturhus for 2026. Slik resirkuleres utstillingene, og når ut til flere besøkende.

Besøkscenter
rovvdyr

Mål for året: - målgrupper og tema

I vår daglige drift reiser vi rundt til skoler i rovviltregion 5: Hedmark, som omfatter 22 kommuner. Vi busser også inn 9. trinn fra nærliggende kommuner.

Omreisende formidling

Se plan for omreisende formidling side 4.

Ny tema-utstilling og natursti:

Artskunnskap på rovpattedyr

Arter fra hver av de store rovpattedyrfamiliene i verden vil bli presentert i veggutstilling. (Denne vil erstatte dagens rovfuglutstilling, som flyttes til Info-pkt Tynset).

Tema-utstilling: Fauna-kriminalitet

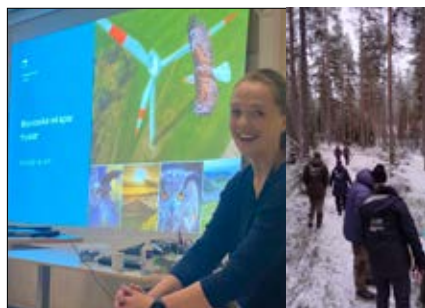
Med hovedvekt på store rovpattedyr og rovfugler lager vi en temautstilling på internasjonal faunakriminalitet. Roll-ups utstilling skal være ferdig for formidling 2026.

Natursti: Rovfugler og ugler

10 pkt natursti om rovfugler og ugler i Norge. Denne vil inngå som en del av base-stasjon formidling når vi busser elever inn i september. Den lages også for å ta med ut til skoler.

Nye foredrag og base-stasjoner klare til 2026:

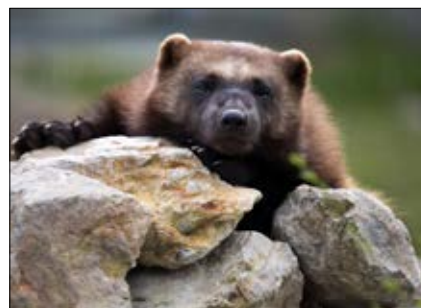
Fra powerpoint til utendørs formidling

Foredraget "rovfugler og ugler - menneskeskapte trusler" gjøres om til sanselig vandre-formidling i skogen ved tipien.

Nye foredrag og aktiviteter for ungdomstrinnet:

Ved slutten av året vil vi vite hvilke tema vi skal formidle ut for 2026. Det vi erfarer i år, vil gi oss retningen for formidlingen i 2026.

Nye foredrag og aktiviteter for videregående:

I vår vil vi ha et 6 ukers prosjekt med videregående på Everum. resultatet av dette prosjektet vil være nye formidlingsmoduler basert på kompetansemål for videregående.

Mål for året:

- videreutvikling av formidlingstilbud

Vi jobber stadig med å fornye oss, og utide tilbudet. Ved slutten av året vil vi vite hvilke tema vi skal formidle ut for 2026. Det vi erfarer i år, vil gi oss retningen for formidlingen i 2026.

Modulbaserte formidlings-pakker

Vi ønsker at alle våre "formidlings-pakker" skal inneholde tre moduler:

- Foredrag, maks varighet 20 min
- Mobil utstilling og/eller natursti
- Refleksjonsoppgave eller aktivitet

Formidlingsplan rovviltregion 5: Hedmark

Prioriterte målgrupper og tematikk:

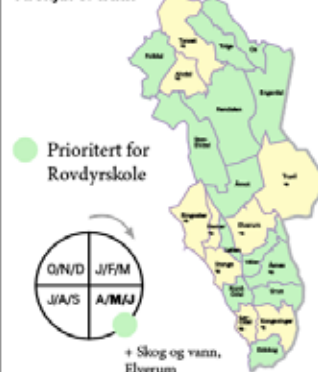
- 5. trinn:** Rovdyrskolen: Rovdyrbiologi, uteskole.
8. trinn: Gaupa og verdens kattedyr
 Brunbjørnen og verdens bjørner
 Ulven og verdens ville hunder
 Rovviltforvaltning i Norge
 Rovpattedyr i verden
1. vg: Prosjekt med Elverum videregående, 6 uker.
Andre: Åpne arrangementet: Friluftslivets år på Koppang.
 Det vi reiser rundt med + test ut nye

Kommune	5. trinn		9. trinn		1.vg	
	Dato	Nr	Dato	Nr	Dato	Nr
1. Os						
2. Tolga						
3. Tynset* (Nord-Ø)			Newton			
4. Alvdal (Storsteigen)						
5. Folldal			Buss			
6. Engerdal						
7. Rendalen						
8. Stor-Elvdal- Koppang			Buss			
9. Åmot						
10. Trysil						
11. Elverum		Skog og vann			Prosjekt	
12. Hamar (Katta, StorH)						
13. Løten						
14. Ringsaker						
15. Stange (+Jønsberg)						
16. Åsnes (Solor, Søn.)		Flisa + Sønst.				
17. Nord-Odal						
18. Sør-Odal (Skarnes)						
19. Grue						
20. Kongsvinger Øv/Sen						
21. Eidskog						
22. Våler						
+ Sør-Fron (Oppland)						
Ansvarlig booking	Runhild	Vilde	Erik			

*Merkl Tynset ungdomsskole har avtale med to dager på vår. Busse elever inn til tema Fotosyntese med Newton og Rovdyr/økologi med rovdysenteret. Buss dekkes av oss. Husk book i januar! Book sal og aktivitetsthus for lunsj.

Uke 9: 24-28. feb.: Vinterferie skoler
 Uke 16: 14-21. april: Påskeferie skoler
 Uke 23: 3-5 juni: Skog og vann, Elverum. mal/juni
 Uke 26: 23. juni: Sommerferie skoler

Årshjul 5. trinn

Årshjul 8. trinn

Årshjul 1. trinn videregående

Besøkssenter rovdyr

Mål for året: - årshjul og formidlingsplan

Vårt mål i 2025 er å nå ut til alle 22 kommuner i rovviltregion 5: Hedmark.

Prioritert målgruppe

Vi vil prioritere ungdomstrinnet på 9. trinn. Fjor-årets erfaring er at 9. trinn er litt mere moden for tematikken, enn de som kommer rett fra barne-skolen.

Vi reiser også ut til 5. trinn, med rovdyskole i april og mai. Tema rovdysbiologi og ferdsel i utamark.

Busse elever inn til Koppang

September er måneden vi prioriterer for å busse elever inn til Koppang, ved vårt formidlingsområ-de ved Glomma - på grensen mellom rovdyspriori-tert og beiteprioritert område.

I tillegg til rovdysformidling får vi i år med oss hjelp fra Besøkssenter nasjonalpark Femund Guttulia som formidler om næringsnett, og kultur-sjef i kommunen som formidler om Utvalgte kul-turlandskap Koppangsøyene. Det gir litt mindre elevgrupper og en variert formidlingsdag.

Uke 8: Spor og sportegn

I samarbeid med barneskolen på Koppang arrangerer vi spor og sportegn i skogen ved tipien.

Uke 16: Fuglekasser og fugletitting

Denne uken snekrer vi fuglekasser, og lærer og fuglene i nærmaturen ute ved tipien. Samarbeid med skole og/eller barnehagen.

Uke 24: Ferieklubben på Støjordet

I samarbeid med frivillighetssentralen er vi med på kommunens ferieklubb. Vi telter ute!

Uke 25: Åpen uke på Støjordet

Mange er er nygjerrige på vår nye formidlingsarena. Vi arrangerer en uke med aktiviteter. (Ikke planlagt i detalj enda).

Uke 25: Småkrypsafari

Småkrypsafari på Støjordet har vi arrangert tidligere, og er populært for alle aldre.

Uke 36: Friluftslivets uke

Vi busser inn skoler til Koppang hele september, med elever fra nærmunene. Første uken i september starter vi med de lokale skolene, og har i tillegg til rovdyrformidling et ekstra fokus på friluftsliv. All formidling er ute!

Mål for året:

- arrangementer under friluftslivets år

Det blir masse oppmerksomhet om friluftsliv i 2025. Organisasjoner, lag, klubber, grupper og foreninger i hele landet er nå klare til å invitere med på aktiviteter de tilbyr.

Vi bidrar inn i friluftslivets år, med ulike aktiviteter.

Autoriserte besøkssentre

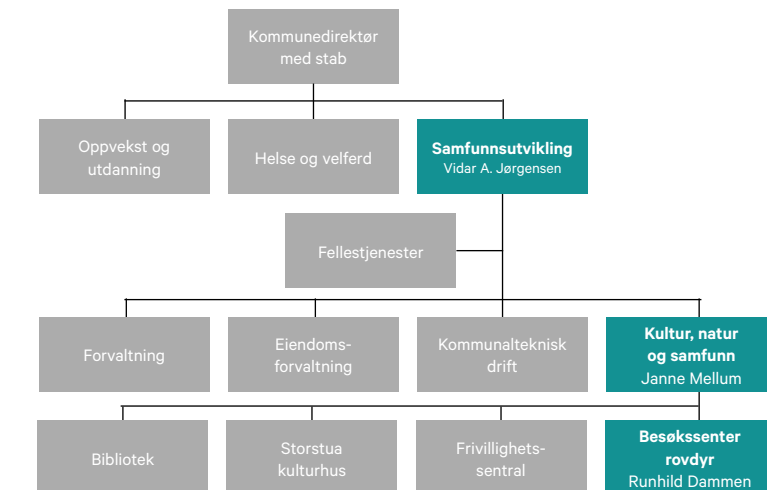
Vi har 40 autoriserte besøkssentre i Norge. De er fordelt på temaene nasjonalpark, våtmark, skog, rovdyr (4), villrein, verdensarv og Oslofjorden.

Besøkssenter rovdyr formidler et totalt og objektivt bilde av økologi, forvaltning og konflikt knyttet til de norske rovdyrartene.

Runhild Dammen
Daglig leder/naturformidler

Runhild har jobbet ved Besøkssenter rovdyr siden august 2021. Hun har både kommunikasjons- og naturfaglig bakgrunn (Økologi og naturforvaltning). Hun har tidligere jobbet ved to besøkssentre for våtmark og ett nasjonalparksenter.

Stor-Elvdal kommune organisasjonskart: Besøkssenter rovdyr Østerdalen er en del av Stor-Elvdal kommune, enhet Kultur, natur og samfunn.

Erik Haftor Gill
Naturformidler

Erik har jobbet ved rovdyr-senteret siden april 2022. Han har en master i anvendt økologi og bachelor i utmarksforvaltning. Han er også utdanning i praktisk pedagogikk.

Vilde Sponberg
Naturformidler

Vilde har jobbet ved rovdyr-senteret siden mai 2023. Hun har en bachelor i utmarksforvaltning, og master i biologi, med fordypning i nordiske populasjoner og økosystemer. (Prosjektansatt i 4 mnd vår og 4 mnd høst forutsatt finansiering).

Besøkssenter rovdyr

Driftsform/ organisasjonsform

Besøkssenter rovdyr Østerdalen er en del av Stor-Elvdal kommune, enhet Samfunn, natur og kultur, med to fulltids, og en deltids prosjekt-ansatt (8 mnd) på rovdyr-senteret.

Omreisende besøkssentre

Besøkssenter rovdyr Østerdalen er et omreisende besøkssenter. Geografisk sett prioriterer vi rovviltregion 5: Hedmark. Dette omfatter 5.trinn, 9.-trinn og evt. videregående i 22 kommuner i Nord-Østerdal, Sør-Østerdal, Hamar-regionen og Kongsvinger-regionen.

Re-autorisering

Besøkssentre må søke Miljødirektoratet om reautorisering etter fem år. Besøkssenter rovdyr Østerdalen skal reautorisertes innen august i år.

Endring av organisasjonsform?

Besøkssenter rovdyr er i dag kommunalt drevet av Stor-Elvdal kommune. I henhold til autorisasjonssøknad i 2019 skal organisasjonsform vurderes ved reautorisering. Kommunestyret skal vurdere driftsform til fortsatt kommunal drift eller stiftelse.

Ved endret driftsform er det et mål at rovdyr-senteret fortsetter i tilnærmet lik drift som i dag, og med samme bemanning. Dette forutsette at man kan inngå samme avtale med kommunen om kontorer og utstillingsareal i Besøkssenter Østerdalen, og leie av bil.

Samarbeid med andre besøkssentre:

Formidlingsmateriell: Målet er å fortsette å dele det vi utvikler med andre besøkssentre. I 2024 utviklet vi felles mobil utstilling med Besøkssenter rovdyr Bardu. Tema: Forvaltning av store rovdyr i Norge.

Nettverk - lokale besøkssentre: I fjor var vi vertskap for to lokale besøkssentersamlinger på Koppang, hvor vi inviterte Besøkssenter villrein, skog/skogmuseet, og Femund/Guttulia. I år går stafettpinnen videre til Besøkssenter villrein som vert.

Rovdyrsentrene: I 2024 var vi vertskap for Nasjonalt fagråd på Koppang. I år jobber rovdyrsentrene for å **videreutvikle nettsidene** i et felles prosjekt. Vi vil ha første felles møte i slutten av januar. 4 samlinger er planlagt i år for å jobbe med nettsider, forutsatt finansiering.

Samarbeid lokalt:

Skolen: 5. trinn, 9. trinn og Storsteigen er samarbeidspartnere hvert år. Vi har også tilgang til å bruke utearealet til hotellet rett over veien for besøkssenteret. Hotellet og Margeritt leverer mat ved samlinger/arrangement.

Newton: I april samarbeider vi med Newton om økosystem-formidling når vi busser elever fra Tynset ungdomsskole. Dette er tredje året hvor vi deler klassen i to fotosyntese/rovdyrernes rolle i ulike økosystem. Samarbeidet burde kunne utvides på sikt, men Newton har noe lav bemaningskapasitet i år.

Universitetet i Innlandet: Vi samarbeider med Årsstudium i jakt, fiske og naturveiledning, og dette ønsker vi å fortsette med. Vi har også god kontakt med flere forskere på UINN Evenstad, og får gode tips til ting vi må følge med på faglig. I 2024 ble vi invitert med på ScandUlv i Sverige.

Samarbeid

Besøkssenter rovdyr Østerdalen jobber med å utvide og styrke nettverket, og finne gode samarbeidspartnere.

Konkrete aktiviteter i 2025:

1. Formidlingsmateriell som utvikles deles med andre besøkssentre.
2. Formidlingsmateriell som utvikles får faglige tilbakemelding er fra andre besøkssentre.
3. Fellesarrangement med andre besøkssentre har til hensikt å utvikle nye formidlings-aktiviteter.

Samarbeid i egen enhet i kommunen:

Som ansatt i enhet Kultur, natur og samfunn er det også naturlig å samarbeide om løpende aktiviteter med frivillighetssentralen, Storstua (kulturhuset) og biblioteket.

Samarbeid med forskningsinstitusjonene:

I løpet av året vil vi søke et prosjekt som vil bli utlyst på nytt i Forskningsrådet: **"Kommunikasjon og formidling av klima, miljø og havforskning"**. Vi leter nå etter samarbeidspartnere inn i dette prosjektet. Aktuelle partnere er NIBIO, Nina, og Universitetet i Innlandet. Forutsetter fortsatt kommunal drift for å kunne søke.

Viktige fokusområder for fremtidig drift

1. Forutsigbarhet for formidlerstillingen

Grunnbevilgningen dekker ikke formidlerstillingen, men ble i fjor dekket av utviklingsmidler fra Miljødirektoratet (920 000), og midler fra Konfliktdempende tiltaksmidler fra Statsforvalteren i Innlandet (500 000).

Ved å splitte utviklingsmidlene likt mellom landets fire rovdyrssenter vil vi alle få større forutsigbarhet i driften.

2. Følge opp søknad formidler til Statsbudsjettet 2026

Kun 8 besøkssenter har øremerkede midler til formidler over Statsbudsjettet. To av disse er rovdyrssenteret i Flå og rovdyrssenteret i Namskogan.

Besøkssenter rovdyr Østerdalen og Bardu har sendt felles søknad om midler til formidler over Statsbudsjettet på linje med de andre rovdyrssentrene. I 2023 ble det gjennomført møter med Departementet og Statssekretær, samt to Stortingsrepresentanter: Nils Christen Sandtrøen, AP, og Arild Hermstad MDG.

Alle landets besøkssenter har spilt dette inn til Miljødirektoratet over lang tid.

3. Behov for egen bil

Besøkssenter rovdyr har en stor reisevirksomhet i hele Hedmark, og har stort behov for egen bil.

Vi har nå mulighet for å booke bil gjennom kommunen, men det er ikke alltid den er ledig, selv om man forsøker å booke så fort man får et oppdrag på en skole.

Det er også en utfordring med at vi har mye utstyr som vi reiser rundt med. Det blir mye bæring tidlig før avreise eller sent etter lange reisedager. Det sliter på de ansatte.

Andre tema

Vår største utfordring er å få dekket naturveilederstillingen, samt ha forutsigbare løsninger for å komme oss rundt om i regionen.

Splitte utviklingsmidlene gir arbeidsro og forutsigbarhet!

Det er ønskelig at utviklingsmidlene for rovdyrssentrene splittes likt mellom de fire rovdyrssentrene, slik det ble gjort for nasjonalparksentrene i 2023. Dette gir en bedre forutsigbarhet for drift, og en tidligere utbetaling av midler, som gir oss mulighet til å komme raskere igang med formidling.

Dette er spilt inn i møte med departementet, med Statssekretær, samt i høringsinnspill til nye vedtekter.

Kostnader, drift Besøkssenter rovdyr Østerdalen, prosjekt 118707

Lønn og andre personalkostnader daglig leder	870 000
Lønn og andre personalkostnader naturveileder - 166 %*	0
Varekjøp	0
Husleiekostnader, infopkt. nord	60 000
Andre driftskostnader (reise, bussing av elever, div.)	333 000
Total	1 263 000

* **Naturveileder 166%**, er delvis dekket via prosjektmidler fra Statsforvalter i Innlandet, og det søkes om at resterende dekkes via utviklingsmidler fra Miljødirektoratet.

Inntekter 2025:

Grunntilskudd, Miljødirektoratet	1 263 000
Konfliktdempende tiltaksmidler, Statsforvalteren i Innlandet	500 000
Total	1 763 000

Støtte fra Stor-Elvdal kommune som eier:

Kontorlokaler i Aktivitetshuset	Ikke kostnadsberegnet*
Utstillingslokale i Glommasalen, Besøkssenter Østerdalen	Ikke kostnadsberegnet*

*Kontorlokale og utstillingslokale dekkes av Stor-Elvdal kommune mot at Besøkssenter Rovdyr genererer aktivitet i kommunen.

Økonomi uten naturveileder

I tillegg til grunnbevilgning på kr. 1 263 000 fra Miljødirektoratet er det bevilget kr. 500 000 fra Statsforvalteren i Innlandet.

Prosjekt rovdyrskolen, Statsforvalteren
Lønn formidler 500 000

Søknad nye prosjekter

Reisekostnader og rest naturveileder 166%, søkes dekket via utviklingsmidler, Miljødirektoratet. Gjennomføring av formidlingsplanen er avhengig av økte inntekter gjennom prosjektmidler.

Søknad: Utviklingsmidler

Lønn 166% stilling:	1 400 000
- dekket av Statsforvalter	500 000
Rest	900 000

Nye utstillinger og aktiviteter 100 000

Søkadssum: 1 000 000,-

Besøkssenter
rovdyr

Uteskole i april og mai!

5. trinn barneskolen

Omreisende rovdyrskole

Besøkssenter rovdyr Østerdalen er ett av fire rovdyrssenter i Norge som er autorisert av Miljødirektoratet. Vi er et omreisende besøkssenter som dekker hele Hedmark, med base på Koppang.

Kongen og de fire store

Vi har hovedfokus på «de fire store» rovdynene brunbjørn, ulv, gaupe og jerv, i tillegg til kongeørn.

På rovdyrskolen kan barna lære om rovdynenes biologi, om naturen de lever i og hva du skal gjøre i møte med rovdyn i naturen. Vi tar også for oss de store rovpattedyrfamiliene. - Hvem er bjørnen i slekt med, og hvor bor de?

Denne dagen er vi ute, så kle dere etter været.

Varighet: Ca. 2 timer.
Formidler: Erik Haftor Gill

Kontakt oss for gratis rovdyrskole!

Besøkssenter rovdyr Østerdalen dekker hele rovviltregion 5: Hedmark, med omreisende rovdyrformidling rettet mot 5. trinn og 8. trinn på grunnskolen, og 1. trinn på videregående.

Telefon: 419 30 465, Runhild Dammen.
E-post: koppang@rovdyrssenter.no

Lær mer om de store
rovdynene brunbjørn, ulv,
jerv, gaupe og kongeørn!

rovdyrssenter.no

Besøkssenter
rovdyr

Vi er et omreisende besøkssenter!

9. trinn ungdomsskolen

Besøkssenter rovdyr
Østerdalen er ett av fire
rovdyrssenter i Norge
som er autorisert av
Miljødirektoratet.

rovdyrssenter.no

GRATIS
FOREDRAG

Temadag om rovdyr!

Vi besøker dere gjerne med følgende foredrag:

1. Gaupa og verdens kattedyr (30 min)

Gaupa er det eneste viltlevende kattedyret i Norge. I dette foredraget møter vi også de andre artene i kattefamilien.

2. Brunbjørnen og verdens bjørner (30 min)

På det norske fastlandet er brunbjørnen vårt største rovpattedyr, men hvem er størst i verden? Møt verdens 8 bjørnearter.

3. Ulven og verdens ville hunder (30 min)

Hundefamilien har utviklet seg i over 40 millioner år, og består nå av 37 nålevende arter. Møt ulvene, hundene, revene og sjakalene.

Vi tilbyr også gruppe-formidling etter foredragene:

Klassene deles i grupper, som roterer til ulike base-stasjoner.

1. Rovviltforvaltning i Norge (30 min)

Hvordan tar vi vare på bestander av rovvilt, og samtidig begrense skade på beitedyr? Lær om norsk rovviltforvaltning.

2. Verdenskartet! Rovpattedyr i verden (30 min)

Fokus på arts kunnskap og geografisk utbredelse.

3. Natursti om rovfugler og ugler (30 min)

Fokus på arts kunnskap og systematikk

4. Fleip eller fakta! (30 min)

Rovdyr i verden, og rovfugler og ugler.

Besøkssenter rovdyr Østerdalen har omreisende rovdyrformidling rettet mot 5. trinn og 9. trinn på grunnskolen, og 1. trinn på videregående.

Telefon: 419 30 465, Runhild Dammen.

E-post: koppang@rovdyrssenter.no